

Szénási Miklós:

„Amióta eszmélek, debreceni vagyok” (Interjú Makoldi Sándorral)

„Szeretnék boszorkányokat látni a karácsony éjféli misén? Kezdenek széket faragni a hagyomány rendje szerint december 13-án. Ha azonban inkább gyönyörködnének sugárzó festményekben, úgy keressék fel Makoldi Sándor kiállítását a Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola II. emeleti galériájában.”

Így indult a Makoldi Sándorral készített interjú valamikor a '90-es évek elején, melyet akkor még fiatal újságíróként készítettem. Egyszerre volt könnyű és nehéz a helyzetem. Mint az intézmény korábbi hallgatója, ismertem és magam is Mesternek szólítottam Makoldi Sándort. Tiszteltem tudását, elszántságát, emberségét, és tudtam, milyen egyszerű egy olyan ember szavait leírni, aki mindig szép kerek mondatokban, érthetően, pontosan beszél. Ugyanakkor sajnáltam, hogy a sajtó mindig kereteket szabott a terjedelmeknek, és így bármennyit beszélgettünk, soha nem fért bele minden gondolat, minden mondat a kész cikkbe. S ez nagyon nehéz volt: elhagyni részleteket.

Újságcikket írni egészen más, mint esszét, tanulmányt, novellát vagy verset. Ez a szöveg az akkori jelenben született, egy adott helyzetben, egy adott időszakban. Bár általában az interjúalany és cikk írójának beszélgetése magázódva jelent meg a lapokban, itt mi – ahogy az életben is – tegeződtünk. A tisztelet így is működhetett, az pedig, amiről és ahogyan a Mester beszélt, ezektől a külsőségektől független volt.

Ahogy visszaidézem magamban e cikk születésének körülményeit, különös érzés fog el, mert akkoriban még nagyon más volt a világ. Nem rezgett körülöttünk a mindent és mindenkit behálózó online tér. Ma már szinte számomra is hihetetlen, hogyan készültem fel azokban az időkben egy-egy cikkre: mivel még nem volt internet, nem érhettem el néhány kattintással képeket, szövegeket, adatokat, olvasnom kellett. Elmenni könyvtárba, kikérni és végiglapozni folyóiratokat, könyveket. Kutatni. Megnézni egy tárlatot, aztán akár órákat beszélgetni, kérdezni, jegyzetelni. Otthon vázlatot írni, csiszolni, megjelenés előtt megmutatni, javítani, ha kell. S aztán ha megjelent a cikk, eltenni, őrizni, hátha érdekes lesz majd egyszer, évek múlva.

- Otthonod a város szívében, munkahelyed a Tanítóképző Főiskola. Ide kötnék, ez azonban nem feltétlenül jelentené, hogy a város fiának valld magad. Beszélhetünk esetekben valamiféle vállalt debreceniségről?

- Amióta eszmélek, debreceni vagyok. Vízválasztó viszont, miképpen értelmezem ezt. Debrecen az ország hagyományokban egyik leggazdagabb alföldi városa. Fantasztikus szerkezetéről – mint a hajdú városoknak – sok elemzés szól. Azokat az embereket, akik ezt a települést évszázadok folyamán kozmikus rendszerű várossá alakították, igazán debrecenieknek érzem, hozzájuk csatlakozom. Az ellenükben működő, gátló és „rákosító” erőkről azt kell mondanom, hogy a tiszta értékek elfedésére törekedtek, törekednek. Például szolgálhat a közelmúltból – a művészet terén – az olyan kvalitású ember, mint Pikó Sándor, aki élete delén először idén képviselhette műveivel önmagát kiállításon, de még mindig nem fogadta hivatásos képzőművészei sorába a város – holott régen túlnőtte ezt az egész problémakört.

- Kanyarodjunk vissza a most kiállított képekhez. Mind léptéküket, mind színvilágukat tekintve Csontváryra emlékeztetnek. Ez nyilván nem véletlen.

- Csontváry 1945 utáni első kiállítása a hatvanas évek elején óriási hatással volt rám, akkori gimnazistára. Egész egyszerűen elsöpörte azokat az álértékeket, melyeket maximális értéként próbáltak megéltetni velem és korosztályommal. Tiszta, áradó energia fújta el a szocreál

alságot, és láthatóvá tette, nemhogy vetélytársa nem lehet, de szóba sem jöhet Csontváry ellenében. Ezek után kezdtek érdekelni az írásai is. Bármilyen nyomasztó lehet a nagyság egy kezdő számára, Csontváry nem taszított, hanem vonzott. Segített és inspirált, hogy saját világomat fejtssem ki, közben visszavezetett a keresztényi és kereszténység előtti kultúránk értékeihez.

- Ahogy a Művészet folyóirat 1979. januári számában írtad: „...Itt is elől járt, amikor az európai kereszténység által évszázadokon át evidens kultúrértékként használt... szimbolikát visszavezette eredeti, mélyebb és hosszú távon is hatékony értelmére.” Milyen indíttatástól vezérelve kezdted el publikálni képzőművészeti és népművészeti témakörökben?

- Csontváry az alkotásain keresztül ébresztett bennem igényt az egyetemesség szintjének irányába. A hozzá méltóan zseniális Pap Gábor művészettörténész előadásait hallgatva – immáron 20 éve Debrecenben – pedig tudatosodott bennem műveltségünk lényege.

- Földi Péter festőművésszel – akivel sok tekintetben hasonló a gondolkodásotok – 1987-ben a Kossuth Egyetemen állítottál ki Sulyok Géza grafikusművész szervezésében. Építészeti léptékű festményeidből szinte katedrális-templomi hangulat áradt. Tekintve, hogy mostani tárlaton kisebb képeket láthatunk, érdekel, van-e mód monumentális Makoldi képeket megtekinteni valahol?

- Debrecenben nincs. Nem tisztelt még meg a város megrendelésével.

- Válaszod igen summás, de sokat sejtető. Bizonyára jelzésértékkel is bír az is, hogy advent idejére esett mostani kiállításod megnyitása.

- A galéria adottságainak megfelelően 7 művet állítottam ki, melyek mind az adventi, karácsonyi gondolatokhoz kapcsolódnak, ahhoz, amit csillagászati értelemben a téli napforduló, szakrális értelemben Jézus születése jelent. Mi itt élünk, ez a föld lehet számunkra bármi: a Pokol, a Mennyország vagy az átmenet. Teljességgel attól függ, mivé tesszük.

- Ha volna egy angyal, aki teljesítené egyetlen kérésed, mit kívánnál a városnak, Debrecen lakóinak?

- Például, hogy legyen itt is Művészetek Háza. De ahhoz, hogy ne import szemléletű legyen, ne tőlünk idegen programokkal – mégis azt kívánom inkább, hogy nyíljon népművészeti, Néprajzi Múzeum, mint ahogy volt is ehhez hasonló Déri György gyűjteményeként a II. világháború előtt.

- Hová képzeled ezt a különös karácsonyi ajándékot?

- Valahová a Déri Múzeum mellé. Például – a rendszerváltás után – ideális lenne a volt Pártház.

- Képzőművész létedre miért olyan fontos számodra ez?

- Kodály és Bartók a népzeneinket a magyar nemzeti oktatás és a művészetek alapjává tették. Elképzelhetetlen számomra, hogy egy nép – legyen szó, akár rólunk, akár másokról – képzőművészetét ne saját anyanyelvén teremtsse meg. Ehhez adna igazi otthont a régi Debrecen. Ehhez az úthoz segítene mindaz az érték, ami jelen van a Déri György gyűjteményben, hiszen a Kárpát-medence népművészetét is reprezentáló anyagról van szó, és egy ilyen keretben debreceniségünket is jobban megérthetnénk.

1993.

Magna Mater (184x152 cm)

Megváltónk (227x160 cm)

1992.